

Uitstroom richting pensioen in het po, vo en mbo

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Hedwig Rossing
Bjørn Dekker

Amsterdam, 12 juni 2019
Publicatienr. 19064

© 2019 RegioPlan, in opdracht van de Algemene Onderwijsbond

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RegioPlan. RegioPlan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
1 Inleiding	4
1.1 Achtergrond	4
1.2 Doel en onderzoeksvraag	4
1.3 Respons	4
1.4 Leeswijzer	5
2 Bekendheid pensioendatum	7
2.1 Uitstroom richting pensioen naar sector en functie	7
2.2 Uitstroom richting pensioen naar leeftijd	8
2.3 Verschillen naar geslacht	9
2.4 Regionale verschillen	10
3 Verwachte uitstroom richting pensioen	13
3.1 Percentage uitstromers richting pensioen over de komende perioden	13
3.2 Geschatte uitstroom richting pensioen onder zestigplussers	15
3.3 Regionale verschillen uitstroom	18
3.4 Verhouding uitstroom richting pensioen en instroom starters	19
3.5 Gevonden opvolgers	20
4 Pensioenkeuzes	22
4.1 AOW-gerechtigde leeftijd	22
4.2 Redenen voor vervroegd pensioen	23
4.3 Deeltijdpensioen	24
4.4 Doorwerken na de AOW-gerechtigde leeftijd	24
B1 – Reeds gepensioneerde respondenten	26
B2 – Gebruikte gegevens schattingen aantal gepensioneerden	27

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Samenvatting

S

Samenvatting

Achtergrond

In het kader van het lerarentekort wilde de Algemene Onderwijsbond (AOB) in het voorjaar van 2019 laten onderzoeken wanneer zestigplussers in het onderwijs verwachten met pensioen te gaan. Vóór 1 mei maken scholen hun formatie rond en moeten leraren en onderwijsondersteuners aangegeven hebben of zij deze zomer vertrekken, zodat scholen voor de openvallende plaatsen kunnen gaan werven. Middels een enquête onder AOB-leden geboren voor 1962 hebben we de uitstroom van onderwijspersoneel in beeld gebracht.

Bekendheid pensioendatum

Nog niet alle respondenten weten wanneer zij met pensioen zullen gaan. Ongeveer twee derde weet hun pensioendatum al wel. Van hen gaat een kwart in de zomer van 2019 met pensioen. Iets minder dan de helft (44%) gaat later dan 2020 met pensioen. Hoe dichter respondenten tegen de AOW-leeftijd aanzitten, hoe vaker zij hun exacte pensioendatum weten. Verder weten mannen hun pensioendatum vaker al dan vrouwen. In Zeeland, Drenthe en Limburg weten relatief veel respondenten hun pensioendatum al, in Groningen en in Zeeland gaan relatief veel respondenten in de zomer van 2019 met pensioen.

Schatting aantal uitstromers richting pensioen

Hoeveel zestigplussers gaan in de zomer van 2019 met pensioen? Op basis van het huidige aantal zestigplussers in het onderwijs en de resultaten van de enquête hebben we een schatting gemaakt. De verwachting is dat in de zomer van 2019 3.103 werknemers uit het primair onderwijs met pensioen zullen gaan. Zij werken gezamenlijk 2.168 fte. In het voortgezet onderwijs gaan naar schatting 2.347 werknemers met pensioen, zij werken 1.794 fte. Voor het mbo verwachten wij een uitstroom van 892 werknemers, goed voor 658 fte.

De verwachting is dat over twee jaar 11.305 huidige zestigplussers zijn uitgestroomd uit het primair onderwijs richting pensioen. Zij werken momenteel 8.080 fte. Voor het voortgezet onderwijs geldt dat 7.563 zestigplussers binnen twee jaar met pensioen gaan, goed voor 5.971 fte. In het mbo gaan naar schatting 4.753 zestigplussers met pensioen en dit is 3.746 fte.

Tabel S.1 Schatting uitstroom richting pensioen zestigplussers

		Zomer 2019			Mei 2019 tot mei 2021		
		po	vo	mbo	po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	1.468	1.211	440	5.490	3.966	2.212
	Onderwijsondersteunend	373	499	192	1.423	1.634	1.417
	Leidinggevend	326	83	27	1.167	371	117
Personen	Onderwijzend	2.096	1.577	605	7.706	4.962	2.856
	Onderwijsondersteunend	652	684	253	2.338	2.216	1.770
	Leidinggevend	354	86	34	1.261	385	127

Bron: berekening Regioplan (2019)

Regionale verschillen in relatieve uitstroom richting pensioen

In het primair onderwijs is in Zeeland de relatieve uitstroom van zestigplussers in de zomer van 2019 het hoogst, dit is 2,5 procent van het aantal werkenden. Als we over een langere periode kijken, gaat in Drenthe binnen twee jaar 9,1 procent van het personeel in het primair onderwijs met pensioen.

In het voortgezet onderwijs is in Groningen het aandeel zestigplussers dat in de zomer van 2019 met pensioen gaat het hoogst, dit is 3,6 procent. Over een periode van twee jaar heeft Groningen eveneens relatief gezien het hoogste aandeel uitstromers, 9,6 procent van het Groningse onderwijspersoneel gaat binnen twee jaar met pensioen. Ook in Limburg is het aandeel dat binnen twee jaar met pensioen gaat hoger dan landelijk, namelijk 8,9 procent.

Verhouding afgestudeerden en gepensioneerden

Uitgaand van het gemiddelde aantal afgestudeerden over de afgelopen jaren, is het aantal afgestudeerden van een lerarenopleiding per gepensioneerde berekend. De schatting is dat in het primair onderwijs 1.007 meer zestigplussers (onderwijzers en leidinggevenden) met pensioen gaan dan dat er afgestudeerden zijn: voor iedere gepensioneerde zijn er 0,9 afgestudeerden.

In het voortgezet onderwijs gaan de komende twee jaar naar schatting 5.347 onderwijzers en leidinggevenden van zestig jaar of ouder met pensioen. Verwacht wordt dat er 4.565 meer afgestudeerden van een lerarenopleiding zijn dan dat er zestigplussers met pensioen gaan: voor iedere gepensioneerde zijn er 1,9 afgestudeerden. Wanneer we alleen naar de bachelor-afgestudeerden kijken, zijn er 2.360 meer afgestudeerden dan dat er zestigplussers met pensioen gaan. Hierbij merken we dat er in het voortgezet onderwijs sprake kan zijn van een mismatch tussen de vakken die de gepensioneerden gaven en de vakbekwaamheid van afstuderende leraren.

Gevonden opvolgers

Aan de respondenten die voor 1 september 2019 met pensioen gaan, hebben we gevraagd of hun school al een opvolger heeft gevonden. Dit is bij ongeveer dertig procent van de respondenten het geval. Een derde weet niet of hun school al een opvolger heeft gevonden.

Pensioenkeuzes

Iets meer dan de helft van de respondenten verwacht vóór de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan. De meest genoemde reden om eerder te stoppen met werken is de werkdruk in het onderwijs. Meer dan de helft van de respondenten noemt deze reden. Vooral in het primair onderwijs wordt de werkdruk vaak genoemd als reden om eerder met pensioen te gaan. Andere veelgenoemde redenen zijn dat respondenten rustiger aan willen doen en dat respondenten andere dingen willen gaan doen. Ongeveer een derde verwacht op de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen gaan. Een enkeling verwacht later dan de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan. Van de respondenten die verwachten door te werken na de AOW-gerechtigde leeftijd wil bijna driekwart dit doen bij hun huidige werkgever. We hebben aan respondenten gevraagd of zij bereid zouden zijn om tijdelijk langer door te werken wanneer de school dat vraagt, omdat er geen opvolger vindbaar is. Twaalf procent van de respondenten staat hier positief tegenover.

Iets meer dan tien procent van de respondenten is van plan met deeltijdpensioen te gaan.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In de aanvraag voor dit onderzoek omschreef de AOb de achtergrond van het onderzoek als volgt: *“Het lerarentekort heeft twee oorzaken: de grote uitstroom onder oudere docenten in combinatie met een afname van afgestudeerden op de lerarenopleidingen. Maar de hoofdoorzaak is toch het massale vertrek van de babyboomers die in de jaren zeventig en tachtig het onderwijs zijn ingegaan. Hun uittocht is enigszins vertraagd door het versoberen van seniorenregelingen (VUT, BAPO) en het verschuiven van de AOW-leeftijd naar 67 en drie maanden op dit moment. De gemiddelde pensioenleeftijd in het onderwijs is binnen tien jaar gestegen van rond de 59 naar 64 jaar. Maar het lijkt er op dat op dit moment veel onderwijspersoneel gebruikmaakt van het flexibel pensioen en eerder dan hun AOW-leeftijd stopt met werken. Dat heeft gevolgen voor de vraag naar nieuwe leraren in po, vo en mbo bij de start van het nieuwe schooljaar.”*

1.2 Doel en onderzoeksvraag

In het kader van het lerarentekort wilde de AOb in het voorjaar van 2019 laten onderzoeken wat de zestigplussers van dit moment van plan zijn. Voor 1 mei maken scholen hun formatie rond en zullen leraren en onderwijsondersteunend personeel (oop) aangegeven moeten hebben of zij deze zomer vertrekken, zodat scholen voor de opvallende plaatsen kunnen gaan werven. AOb wil de uitstroming in beeld brengen door een enquête onder AOb-leden van 60-plus te houden met als hoofdvraag wanneer zij met pensioen gaan of denken te gaan.

De volgende deelvragen zijn geformuleerd:

- Wat is de werkelijke en vermoedelijke uitstroom onder de seniorleden (60+) van de AOb per zomer 2019 en eind 2019 per leeftijdsjaar? Uitgesplitst naar onderwijsgevend personeel, oop en directie.
- Wat betekent dat voor de verwachte totale uitstroom (populatieschattingen)?
- Zijn er verschillen naar regio? (provincie en G4)?
- Zijn er verschillen naar sekse?
- Hoe verhoudt de (verwachte) uitstroom zich tot de totale omvang (personen en fte) in de betreffende regio?
- Wat is de (verwachte) instroom vanuit de opleidingen (pabo, lerarenopleiding) in de betreffende regio's en hoe verhoudt zich dat tot de verwachte uitstroom?
- Wat is de werkelijke en vermoedelijke uitstroom onder de seniorleden (60+) van de AOb na 2019 per leeftijdsjaar? Uitgesplitst naar onderwijsgevend personeel, oop en directie.
- Wat zijn redenen om vervroegd met pensioen te gaan?
- Hoe groot is het aantal/percentage dat (deels) wil doorwerken?

1.3 Respons

We hebben de leden van de AOb aangeschreven die voor 1962 geboren zijn. Het gaat om AOb-leden uit de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo. De uitnodiging voor de enquête is begin mei verstuurd, leden hadden ruim een week de gelegenheid om de enquête in te vullen.

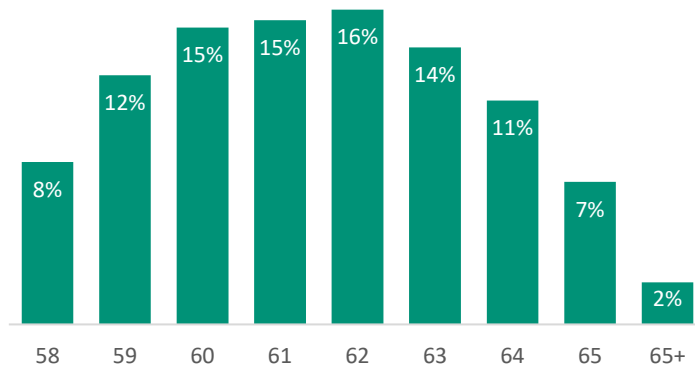
De enquête is in totaal naar 14.713 e-mailadressen gestuurd. Hierbij kregen wij het signaal dat bij bijna 10 procent de uitnodiging niet is aangekomen (1.411 mailadressen). Van de resterende 13.302 mailadressen heeft 36 procent de enquête ingevuld. Dit is een totaal van 4.813 respondenten.

Van deze respondenten is 3 procent momenteel niet werkzaam in het onderwijs. Hiervan is de helft reeds gepensioneerd. Aan hen is een tweetal vragen voorgelegd, de resultaten hiervan zijn te vinden in bijlage 1.

De respondenten die momenteel wel in het onderwijs werken vormen de basis voor dit onderzoek. Zij hebben de volgende kenmerken:

- 61 procent is vrouw, 39 procent is man;
- de spreiding naar leeftijd is weergegeven in figuur 1.1;
- 47 procent werkt in het primair onderwijs, 34 procent werkt in het voortgezet onderwijs en 19 procent werkt in het mbo;
- 78 procent is onderwijzer, 15 procent is onderwijsondersteuner en 6 procent is leidinggevende.

Figuur 1.1 **Leeftijdsverdeling respondenten**

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 kijken we in hoeverre de pensioendatum van zestigplussers al bekend is. Vervolgens kijken we naar verschillen naar functie en sector en naar leeftijd, geslacht en regio. Daarna schetsen we in hoofdstuk 3 hoeveel procent van de huidige zestigplussers het onderwijs in de zomer van 2019, eind 2019, de zomer van 2020 en eind 2020 verlaat. Ook zijn schattingen gemaakt van het aantal gepensioneerden en komen regionale verschillen in de relatieve uitstroom aan bod. We schatten de verhouding tussen het aantal uitstromers en het aantal starters, op basis van het aantal afgestudeerden van lerarenopleidingen. In hoofdstuk 4 bespreken we de keuzes die respondenten maken ten opzichte van hun pensioen, zoals vervroegd pensioen, deeltijdpensioen en doorwerken na de AOW-gerechtigde leeftijd.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bekendheid pensioendatum

2

2 Bekendheid pensioendatum

Om een beeld te krijgen over de geplande pensioendatum hebben we respondenten gevraagd of ze al weten wanneer ze met pensioen gaan. Van de respondenten weet 37 procent hun pensioendatum al en 4 procent weet wanneer zij met deeltijdpensioen zullen gaan. 14 procent weet nog niet de exacte pensioendatum, maar verwacht binnen twee jaar (ten opzichte van mei 2019) met pensioen te gaan. Ongeveer een kwart gaat de komende twee jaar nog niet met pensioen (24%). Daarnaast is er nog een groep van 20 procent die nog niet weet wanneer zij met pensioen zullen gaan.

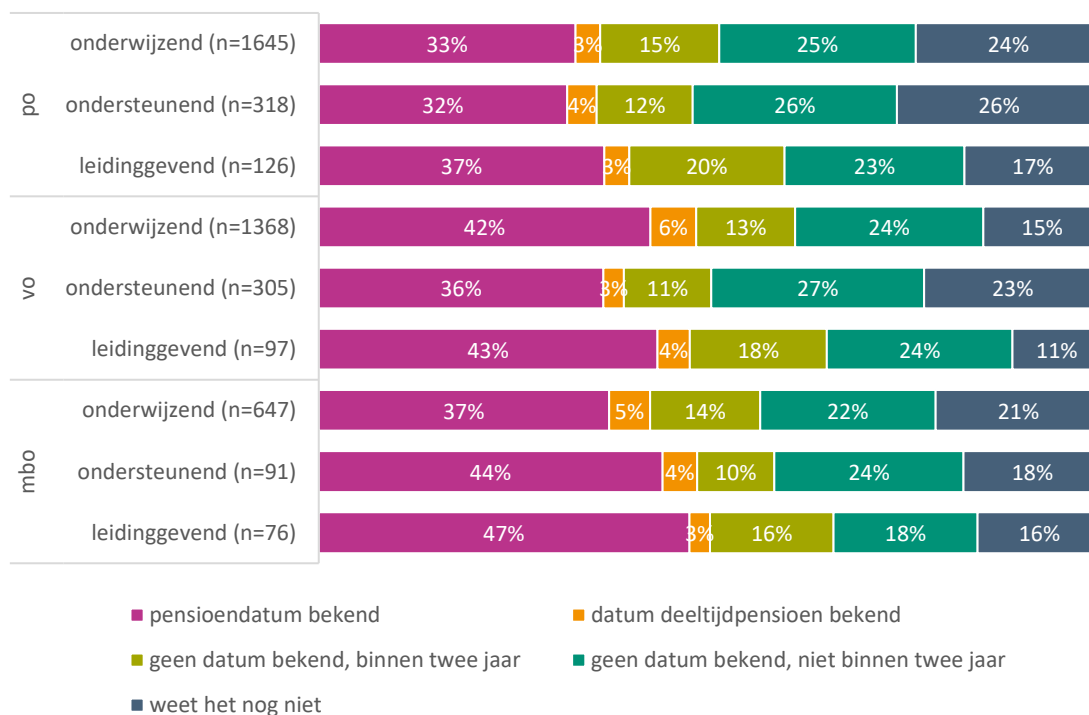
Van de respondenten die al wel weten wanneer zij met pensioen gaan, gaat ongeveer een kwart in de zomer van 2019 met pensioen (26%). Nog eens 9 procent gaat aan het einde van 2019 met pensioen. 17 procent gaat vervolgens in de zomer van 2020 met pensioen en 5 procent gaat eind 2020 met pensioen. Een groep van 44 procent weet al wanneer zij met pensioen zullen gaan, maar dit is later dan eind 2020.

In dit hoofdstuk bekijken we de verschillen in bekendheid van de pensioendatum tussen diverse kenmerken van de respondenten. Allereerst kijken we naar functie en sector. Vervolgens komt de huidige leeftijd van de respondenten aan bod, gevolgd door het geslacht van de respondenten. Tot slot gaan we in op regionale verschillen.

2.1 Uitstroom richting pensioen naar sector en functie

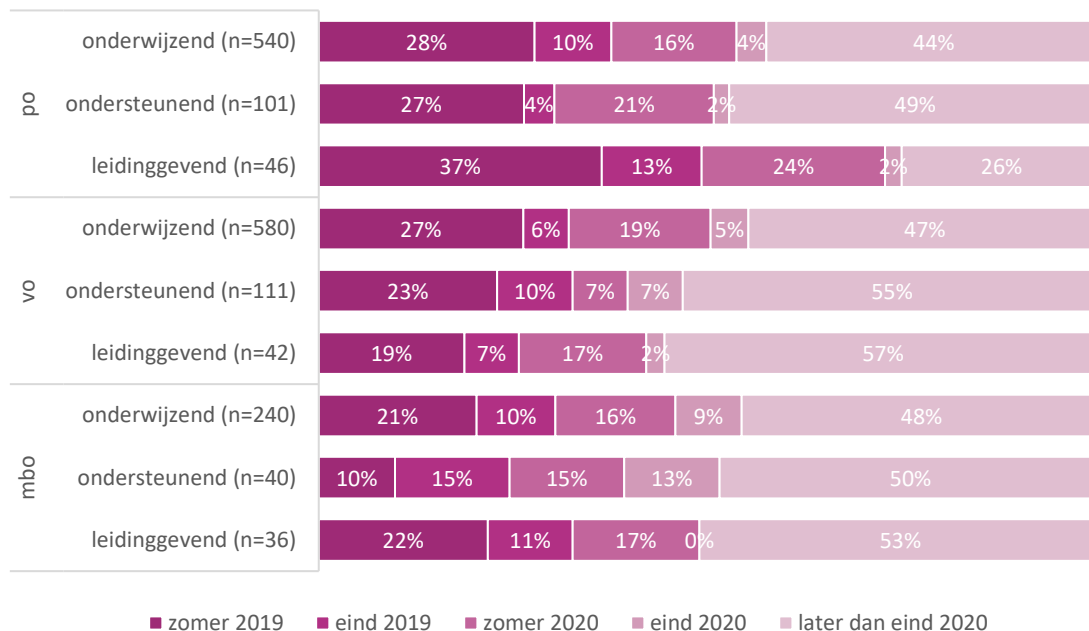
Per sector en per functiecategorie zijn enkele verschillen zichtbaar in de bekendheid van de uitstroomdatum richting pensioen (figuur 2.1). Ook wat betreft het uitstroommoment wanneer de pensioendatum bekend is zijn er verschillen (figuur 2.2).

Figuur 2.1 Bekendheid uitstroomdatum bij respondent, naar sector en functie

Bron: enquête Regioplan (2019)

Figuur 2.2 Uitstroommoment¹ van de groep respondenten waarbij de uitstroombdatum richting pensioen bekend is, naar sector en functie

Bron: enquête Regioplan (2019)

2.2 Uitstroom richting pensioen naar leeftijd

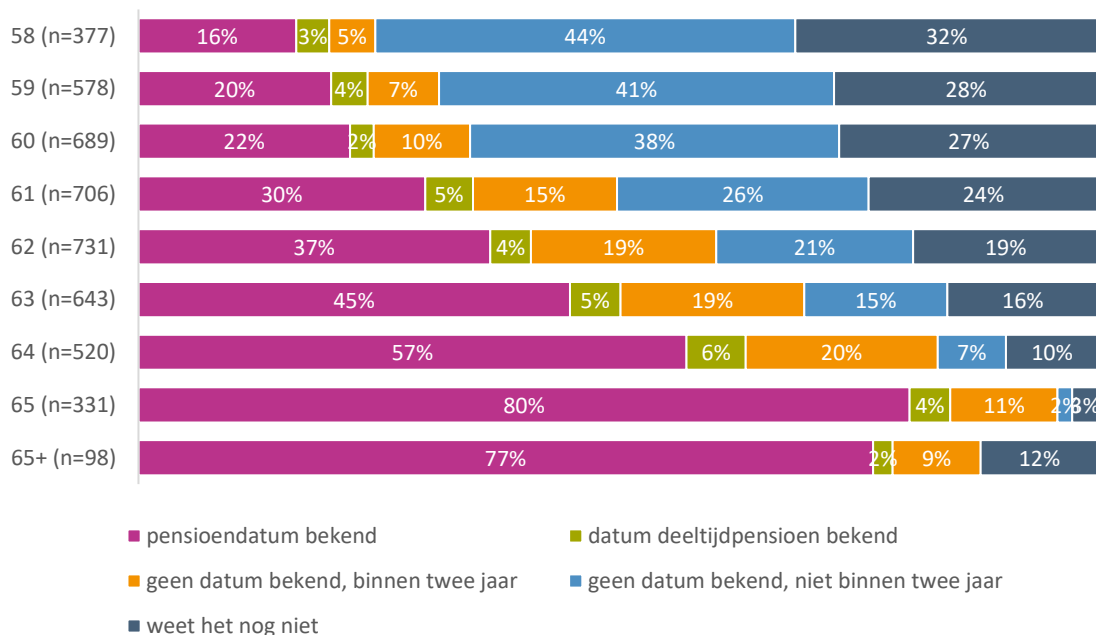
Hoe dichter respondenten tegen de AOW-leeftijd aan zitten, hoe vaker zij hun exacte pensioendatum weten (figuur 2.3). De groep die niet verwacht de komende twee jaar met pensioen te gaan, neemt dan ook af naarmate men ouder wordt, terwijl de groep die zegt binnen twee jaar met pensioen te gaan toeneemt. De groep die nog niet weet wanneer zij met pensioen gaat wordt kleiner naarmate respondenten ouder zijn. De enige uitzondering hierop is de groep 65-plussers, waarbij twaalf procent nog niet weet wanneer zij met pensioen gaan.

¹ Het uitstroommoment is als volgt afgebakend:

- Zomer 2019: van 1 mei 2019 tot en met 30 september 2019
- Eind 2019: van 1 oktober 2019 tot en met 31 januari 2020
- Zomer 2020: van 1 februari 2020 tot en met 30 september 2020
- Eind 2020: van 1 oktober 2020 tot en met 31 januari 2021

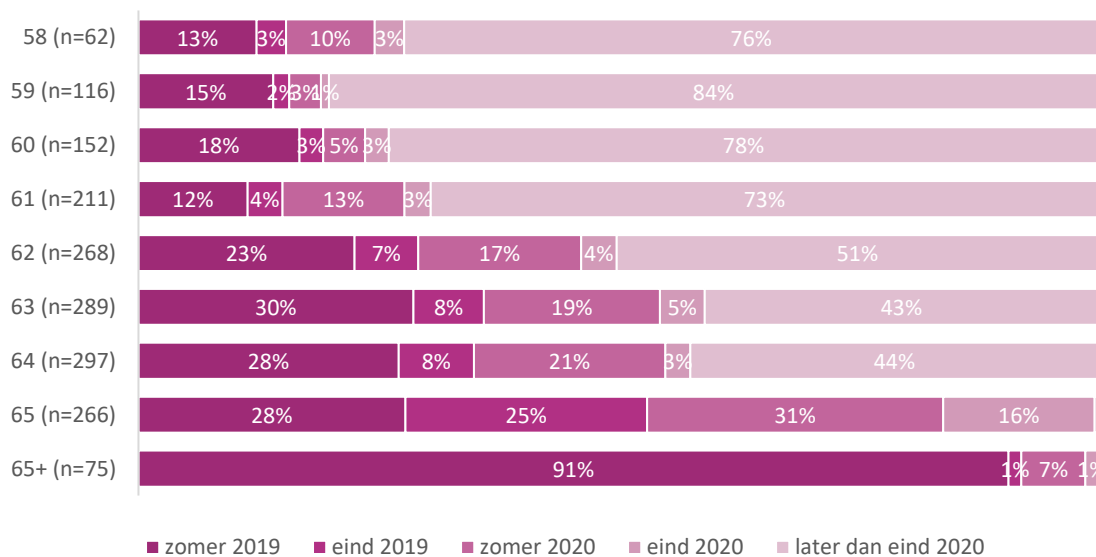
Dit geldt tevens voor alle volgende figuren waarin het uitstroommoment wordt benoemd.

Figuur 2.3 Bekendheid uitstroombdatum bij respondent, naar leeftijd

Bron: enquête Regioplan (2019)

Figuur 2.4 Uitstroommoment van de groep respondenten waarbij de uitstroombdatum richting pensioen bekend is, naar leeftijd

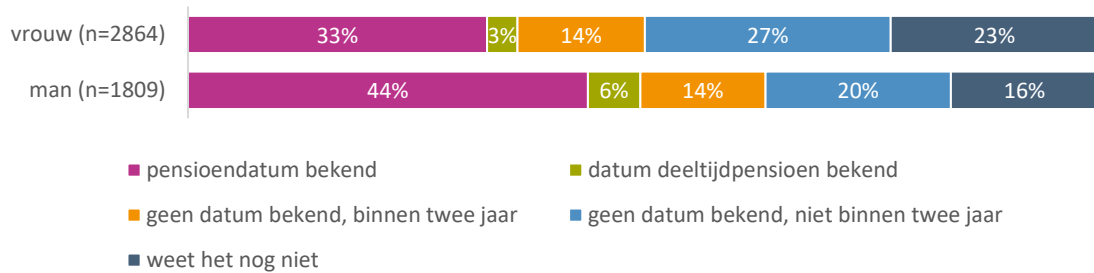

Bron: enquête Regioplan (2019)

2.3 Verschillen naar geslacht

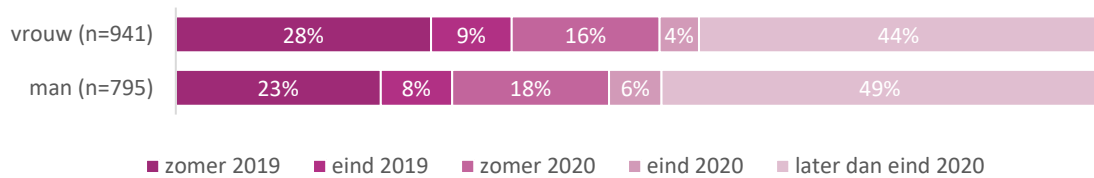
Mannen weten vaker hun pensioendatum al dan vrouwen (figuur 2.5). Wanneer de pensioendatum bekend is, valt deze voor vrouwen vaker op korte termijn dan bij mannen (figuur 2.6).

Figuur 2.5 Bekendheid uitstroombdatum bij respondent, naar geslacht

Bron: enquête Regioplan (2019)

Figuur 2.6 Uitstroommoment van de groep respondenten waarbij de uitstroombdatum richting pensioen bekend is, naar geslacht

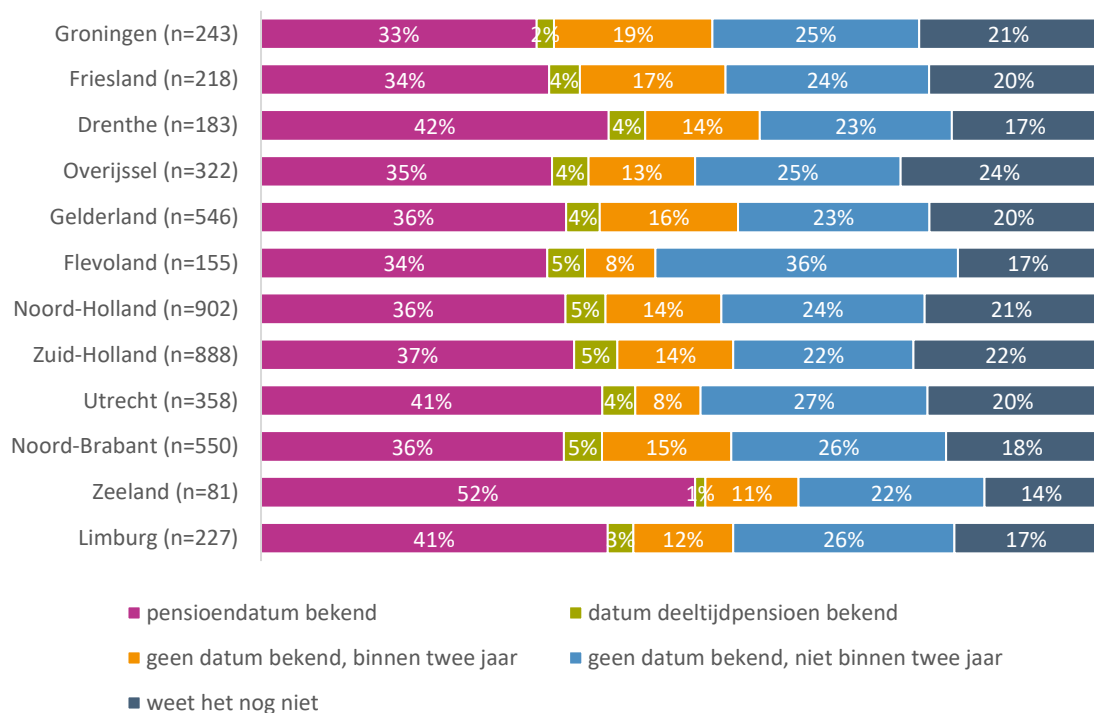

Bron: enquête Regioplan (2019)

2.4 Regionale verschillen

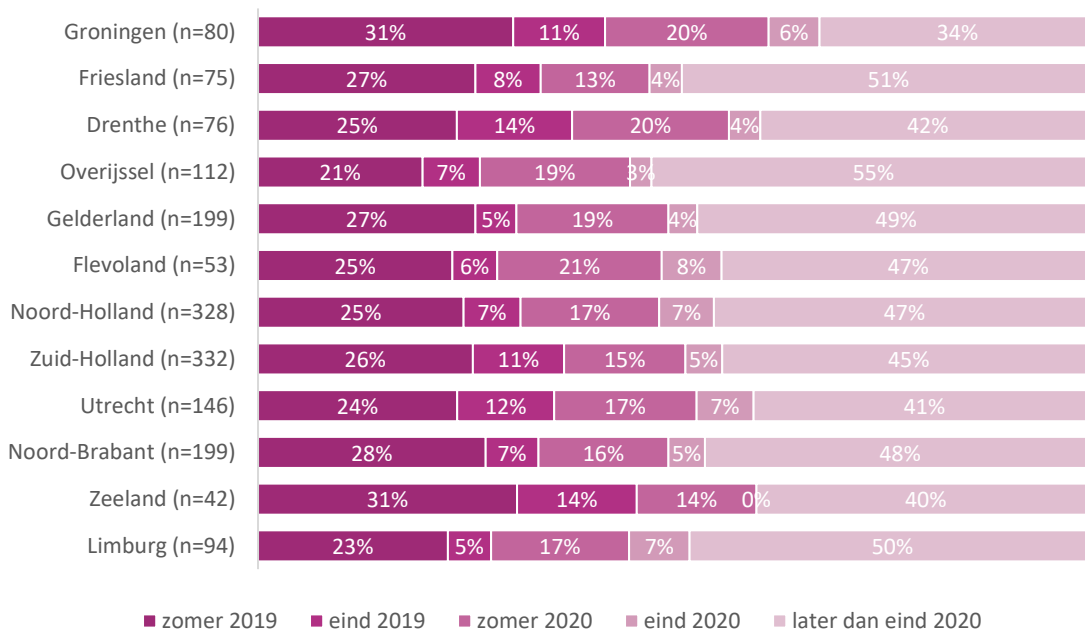
In Zeeland, Drenthe en Limburg weten relatief veel respondenten hun pensioendatum al (figuur 2.7). In Groningen en in Zeeland gaan relatief veel respondenten in de zomer van 2019 met pensioen (figuur 2.8)

Figuur 2.7 Bekendheid uitstroombdatum bij respondent, naar provincie

Bron: enquête Regioplan (2019)

Figuur 2.8 Uitstroommoment van de groep respondenten waarbij de uitstroomdatum richting pensioen bekend is, naar provincie

Bron: enquête Regioplan (2019)

Verwachte uit- stroom richting pensioenen

3

3 Verwachte uitstroom richting pensioen

Eerst wordt in dit hoofdstuk door middel van stroomdiagrammen geschetst hoeveel procent van de huidige zestigplussers in het onderwijs in de zomer van 2019, eind 2019, in de zomer van 2020 en eind 2020 met pensioen verwacht te gaan. Vervolgens zijn schattingen gemaakt van het aantal gepensioneerd in de zomer van 2019 en het aantal gepensioneerd dat binnen twee jaar uitstroomt. Door naar een periode van twee jaar te kijken, kunnen ook de respondenten worden meegenomen die aangeven niet de exacte pensioendatum te weten, maar wel verwachten dat zij binnen twee jaar met pensioen gaan. Omdat de peiling in mei van 2019 is gedaan, gaat het om het aantal uitstromers tot mei 2021. Daarna komen regionale verschillen in de relatieve uitstroom van het aantal zestigplussers aan bod. Vervolgens schatten we de verhouding tussen het aantal uitstromers en het aantal starters, op basis van het aantal afgestudeerden van lerarenopleidingen. Tot slot wordt weergegeven voor hoeveel procent van de werkenden die in de zomer van 2019 met pensioen gaan, al een opvolger is gevonden.

3.1 Percentage uitstromers richting pensioen over de komende perioden

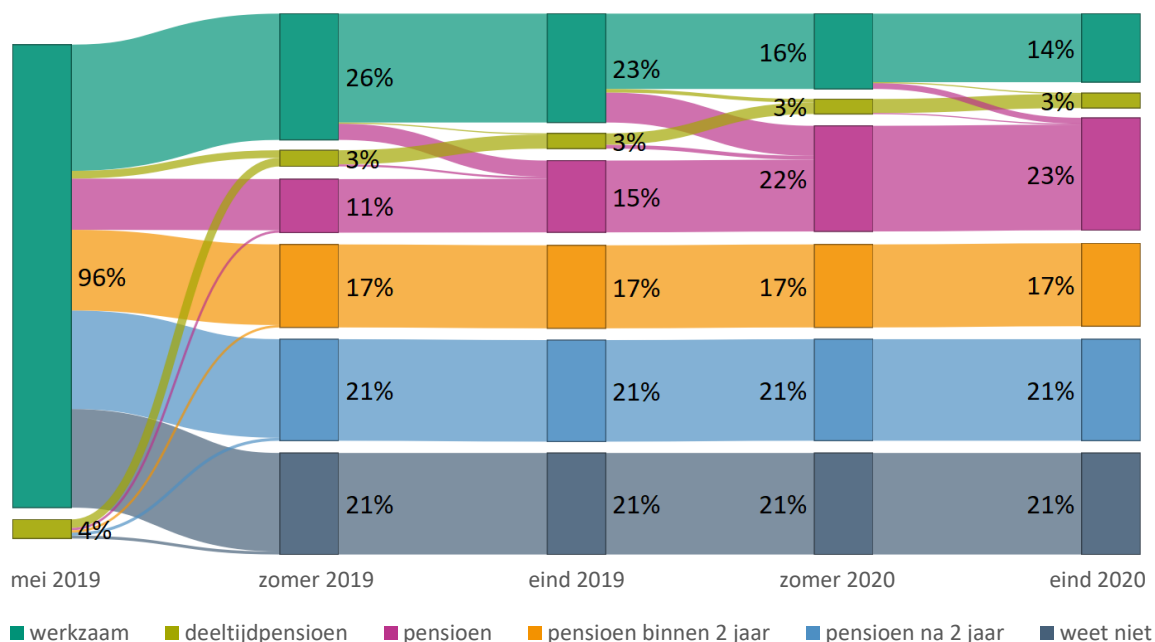
Primair onderwijs

In het primair onderwijs gaat 11 procent van de zestigplussers in de zomer van 2019 met pensioen (figuur 3.1). Eind 2019 komt daar 4 procent bij. In de zomer van 2020 gaat 7 procent met pensioen en vervolgens gaat 1 procent eind 2020 met pensioen. Hiermee is eind 2020 23 procent van de huidige zestigplussers met pensioen gegaan. Daarnaast zegt 17 procent binnen twee jaar met pensioen te gaan, zij weten nog niet de exacte pensioendatum.

De 14 procent die eind 2020 werkzaam is weet de pensioendatum al wel, maar gaat later met pensioen. Daarnaast weet 21 procent de exacte pensioendatum nog niet, maar zij verwachten de komende twee jaar nog niet met pensioen te gaan.

Verder is 4 procent momenteel met deeltijdpensioen. Eind 2020 is 3 procent met deeltijdpensioen.

Figuur 3.1 Uitstroom richting pensioen zestigplussers in het primair onderwijs

Bron: enquête Regioplan (2019)

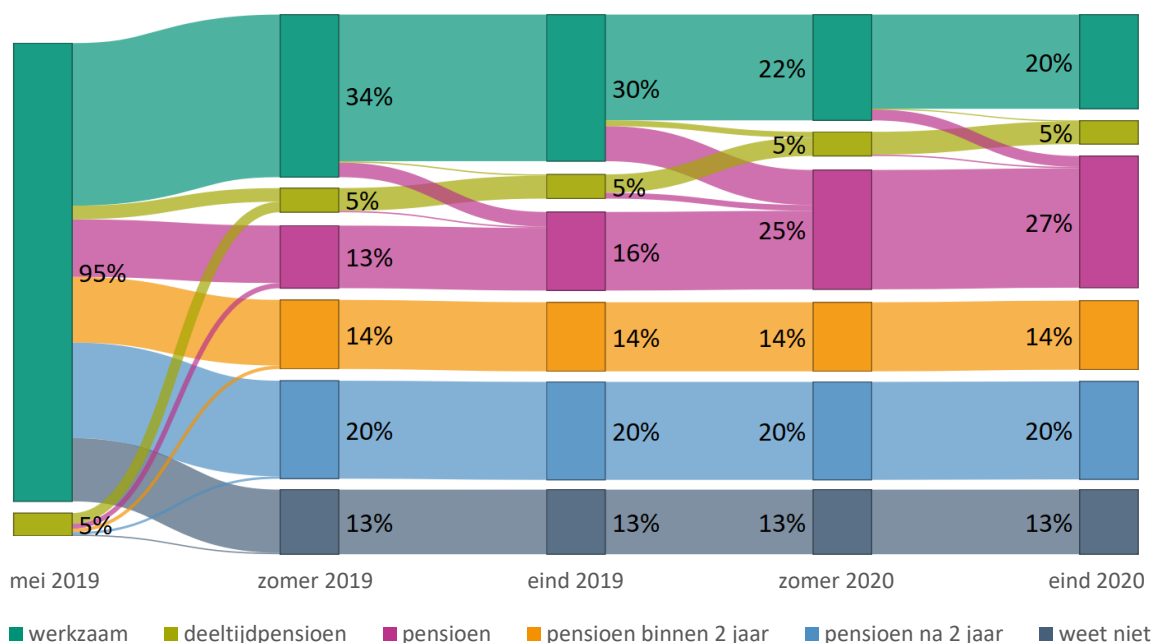
Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs gaat 13 procent van de zestigplussers in de zomer van 2019 met pensioen (figuur 3.2). Eind 2019 komt daar 3 procent bij. In de zomer van 2020 gaat 9 procent met pensioen en vervolgens gaat 2 procent eind 2020 met pensioen. Hiermee is eind 2020 27 procent van de huidige zestigplussers met pensioen gegaan. Daarnaast zegt 14 procent binnen twee jaar met pensioen te gaan, zij weten nog niet de exacte pensioendatum.

De 20 procent die eind 2020 werkzaam is weet de pensioendatum al wel, maar gaat later met pensioen. Daarnaast weet 20 procent de exacte pensioendatum nog niet, maar zij verwachten de komende twee jaar nog niet met pensioen te gaan.

Verder is 5 procent momenteel met deeltijdpensioen. Eind 2020 is nog steeds 5 procent met deeltijdpensioen.

Figuur 3.2 Uitstroom richting pensioen zestigplussers in het voortgezet onderwijs

Bron: enquête Regioplan (2019)

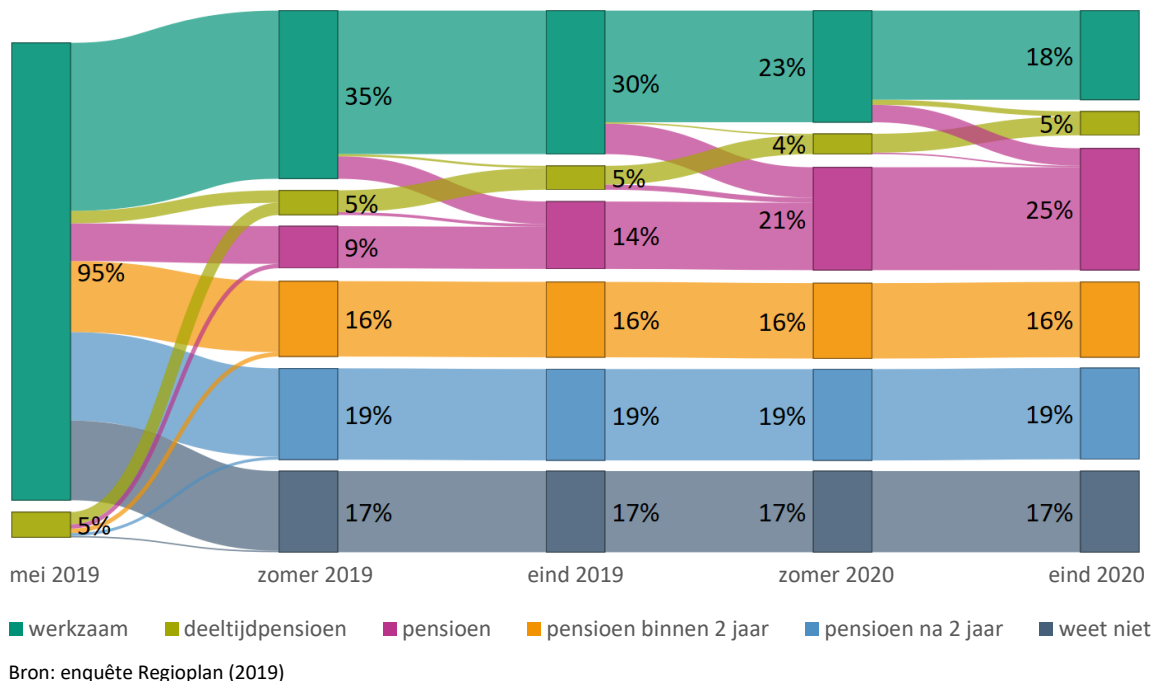
Mbo

In het mbo gaat 9 procent van de zestigplussers in de zomer van 2019 met pensioen. Eind 2019 komt daar 5 procent bij. In de zomer van 2020 gaat 7 procent met pensioen en vervolgens gaat 4 procent eind 2020 met pensioen. Hiermee is eind 2020 25 procent van de huidige zestigplussers met pensioen gegaan. Daarnaast zegt 16 procent binnen twee jaar met pensioen te gaan, zij weten nog niet de exacte pensioendatum.

De 18 procent die eind 2020 werkzaam is weet de pensioendatum al wel, maar gaat later met pensioen. Daarnaast weet 19 procent de exacte pensioendatum nog niet, maar zij verwachten de komende twee jaar nog niet met pensioen te gaan.

Verder is 5 procent momenteel met deeltijdpensioen. Eind 2020 is nog steeds 5 procent met deeltijdpensioen.

Figuur 3.3 Uitstroom richting pensioen zestigplussers in het mbo

3.2 Geschatte uitstroom richting pensioen onder zestigplussers

Uitstroom richting pensioen zomer 2019

Hoeveel zestigplussers gaan in de zomer van 2019 met pensioen? Op basis van het huidige aantal zestigplussers in het onderwijs en de resultaten van de enquête maken we een schatting. Bij deze berekeningen is de groep die nog niet weet wanneer zij met pensioen gaat niet meegenomen. De verwachting is dat in de zomer van 2019 3.103 werknemers uit het primair onderwijs met pensioen zullen gaan. Zij werken gezamenlijk 2.168 fte. In het voortgezet onderwijs gaan naar schatting 2.347 werknemers met pensioen, zij werken 1.794 fte. Voor het mbo verwachten wij een uitstroom van 892 werknemers, goed voor 658 fte.

In tabel 3.1 wordt de geschatte uitstroom richting pensioen in de zomer van 2019 weergegeven, uitgesplitst naar functiecategorie.

Tabel 3.1 Schatting uitstroom richting pensioen zestigplussers in de zomer van 2019

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	1.468	1.211	440
	Onderwijsondersteunend	373	499	192
	Leidinggevend	326	83	27
Personen	Onderwijzend	2.096	1.577	605
	Onderwijsondersteunend	652	684	253
	Leidinggevend	354	86	34

Zie bijlage 2 voor de gegevens die gebruikt zijn voor de berekening.

Bron: berekening Regioplan (2019)

Met het aantal verwachte gepensioneerden in de zomer van 2019 gaat 1,8 procent van het totale aantal werknemers in het primair onderwijs met pensioen. In het voortgezet onderwijs is dit 2,2 procent en in het mbo 1,6 procent (zie tabel 3.2 voor een uitsplitsing naar functie).

Tabel 3.2 Percentage uitstroom richting pensioen in de zomer van 2019

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	1,6%	2,0%	1,7%
	Onderwijsondersteunend	1,6%	2,5%	1,1%
	Leidinggevend	4,0%	3,0%	3,3%
Personen	Onderwijzend	1,6%	2,1%	1,9%
	Onderwijsondersteunend	1,8%	2,6%	1,1%
	Leidinggevend	4,0%	3,0%	4,0%

Zie bijlage 2 voor de gegevens die gebruikt zijn voor de berekening.
Bron: berekening Regioplan (2019)

Een schatting van het aantal fte aan onderwijzers dat in de zomer van 2019 uitstroomt uitgesplitst naar leeftijd staat in tabel 3.3.

Tabel 3.3 Schatting uitstroom richting pensioen onderwijzers in de zomer van 2019, in fte, naar leeftijd

	po	vo	mbo
60 jaar	143	105	25
61 jaar	102	98	29
62 jaar	279	131	52
63 jaar	267	214	94
64 jaar	276	224	93
65 jaar of ouder	235	379	130

Zie bijlage 2 voor de gegevens die gebruikt zijn voor de berekening. De optelsom van deze gegevens komt niet exact overeen met de eerste rij van tabel 3.1 omdat een andere gegevensbron is gebruikt bij deze berekeningen.
Bron: berekening Regioplan (2019)

Uitstroom richting pensioen mei 2019 tot mei 2021

Hiervoor hebben we gekeken naar de uitstroombpercentages tot eind 2020. Nu kijken we naar een periode van twee jaar: van mei 2019 tot mei 2021. De enquête is in mei 2019 door de respondenten ingevuld. Een groep respondenten heeft aangegeven niet hun exacte pensioendatum te weten, maar wel te verwachten dat zij binnen twee jaar met pensioen gaan. Om deze groep ook mee te nemen, kijken we naar de uitstroom binnen twee jaar. Dit betreft zowel respondenten bij wie de pensioendatum tussen mei 2019 en mei 2021 valt als respondenten die aangeven binnen twee jaar met pensioen te gaan zonder de exacte datum te weten.

De verwachting is dat over twee jaar 11.305 huidige zestigplussers zijn uitgestroomd uit het primair onderwijs richting pensioen. Zij werken momenteel 8.080 fte. Voor het voortgezet onderwijs geldt dat 7.563 zestigplussers binnen twee jaar met pensioen gaan, goed voor 5.971 fte. In het mbo gaan naar schatting 4.753 zestigplussers met pensioen en dit is 3.746 fte.

In tabel 3.4 wordt de geschatte uitstroom richting pensioen tot mei 2021 weergegeven, uitgesplitst naar functiecategorie.

Tabel 3.4 Schatting uitstroom richting pensioen huidige zestigplussers mei 2019 tot mei 2021

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	5.490	3.966	2.212
	Onderwijsondersteunend	1.423	1.634	1.417
	Leidinggevend	1.167	371	117
Personen	Onderwijzend	7.706	4.962	2.856
	Onderwijsondersteunend	2.338	2.216	1.770
	Leidinggevend	1.261	385	127

Zie bijlage 2 voor de gegevens die gebruikt zijn voor de berekening.
Bron: berekening Regioplan (2019)

Op basis van het aantal geschatte zestigplussers dat met pensioen gaat van mei 2019 tot mei 2021, gaat 6,5 procent van het huidige totale aantal werknemers in het primair onderwijs met pensioen. In het voortgezet onderwijs gaat 7,2 procent met pensioen en in het mbo is dit 8,4 procent (zie tabel 3.5 voor een uitsplitsing naar functie).

Tabel 3.5 Percentage uitstroom richting pensioen mei 2019 tot mei 2021

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	5,9%	6,6%	8,5%
	Onderwijsondersteunend	6,0%	8,0%	7,8%
	Leidinggevend	14,3%	13,4%	14,7%
Personen	Onderwijzend	6,0%	6,6%	8,7%
	Onderwijsondersteunend	6,3%	8,3%	7,7%
	Leidinggevend	14,1%	13,3%	14,9%

Zie bijlage 2 voor de gegevens die gebruikt zijn voor de berekening.
Bron: berekening Regioplan (2019)

Een schatting van het aantal fte aan onderwijzers dat van mei 2019 tot mei 2021 uitstroomt uitgesplitst naar leeftijd staat in tabel 3.6.

Tabel 3.6 Schatting uitstroom richting pensioen onderwijzers mei 2019 tot mei 2021, in fte, naar leeftijd

	po	vo	mbo
60 jaar	638	323	170
61 jaar	711	533	260
62 jaar	1196	566	445
63 jaar	1003	781	438
64 jaar	693	776	430
65 jaar of ouder	777	926	481

Zie bijlage 2 voor de gegevens die gebruikt zijn voor de berekening. De optelsom van deze gegevens komt niet exact overeen met de eerste rij van tabel 3.6 omdat een andere gegevensbron is gebruikt bij deze berekeningen.
Bron: berekening Regioplan (2019)

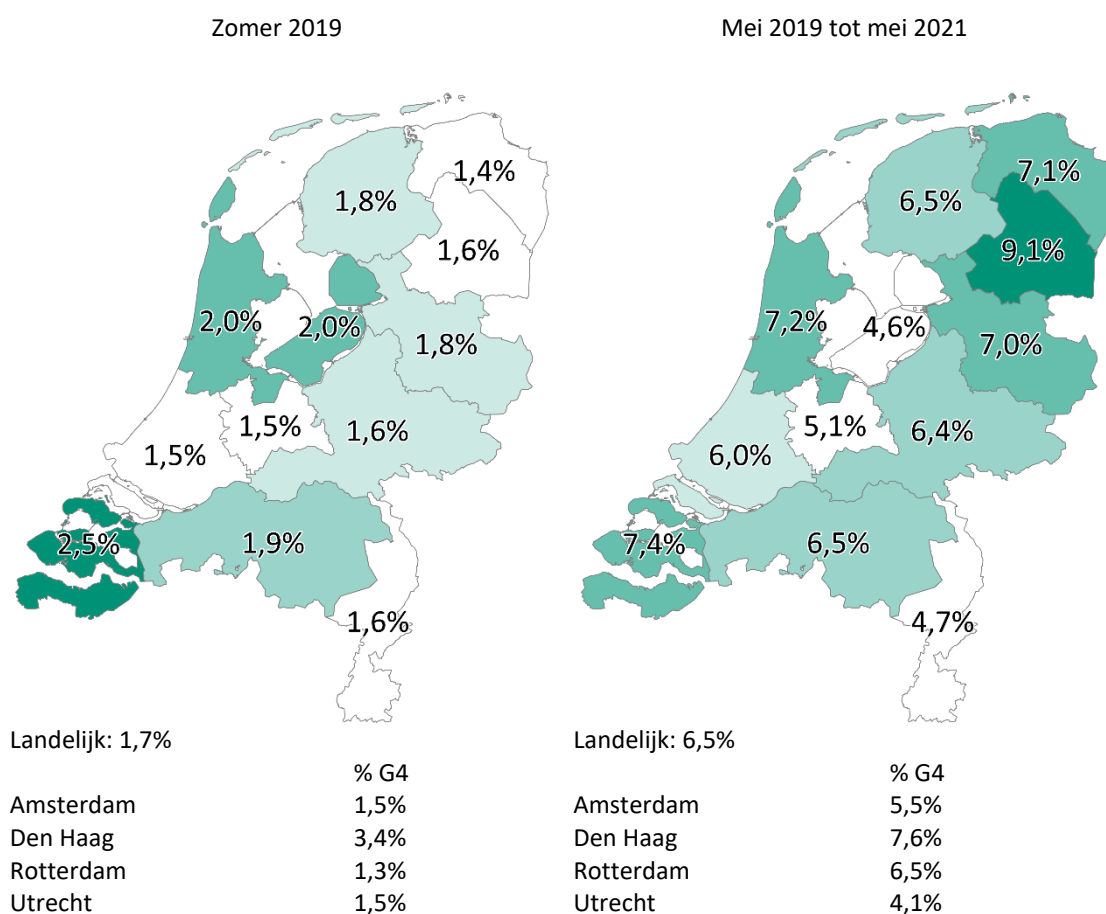
3.3 Regionale verschillen uitstroom

Primair onderwijs

In Zeeland is het aandeel dat in de zomer van 2019 met pensioen gaat het hoogst, dit is 2,5 procent van het aantal werkenden in het primair onderwijs.² Als we over een langere periode kijken, gaat in Drenthe binnen twee jaar 9,1 procent van het personeel in het primair onderwijs met pensioen.

In Den Haag gaat relatief het hoogste aantal zestigplussers met pensioen van de G4-gemeenten. In de zomer van 2019 is dit 3,4 procent en tot 2021 is dit 7,6 procent.

Figuur 3.4 Percentage uitstroom richting pensioen in fte in het po

Bron: berekening Regioplan (2019)

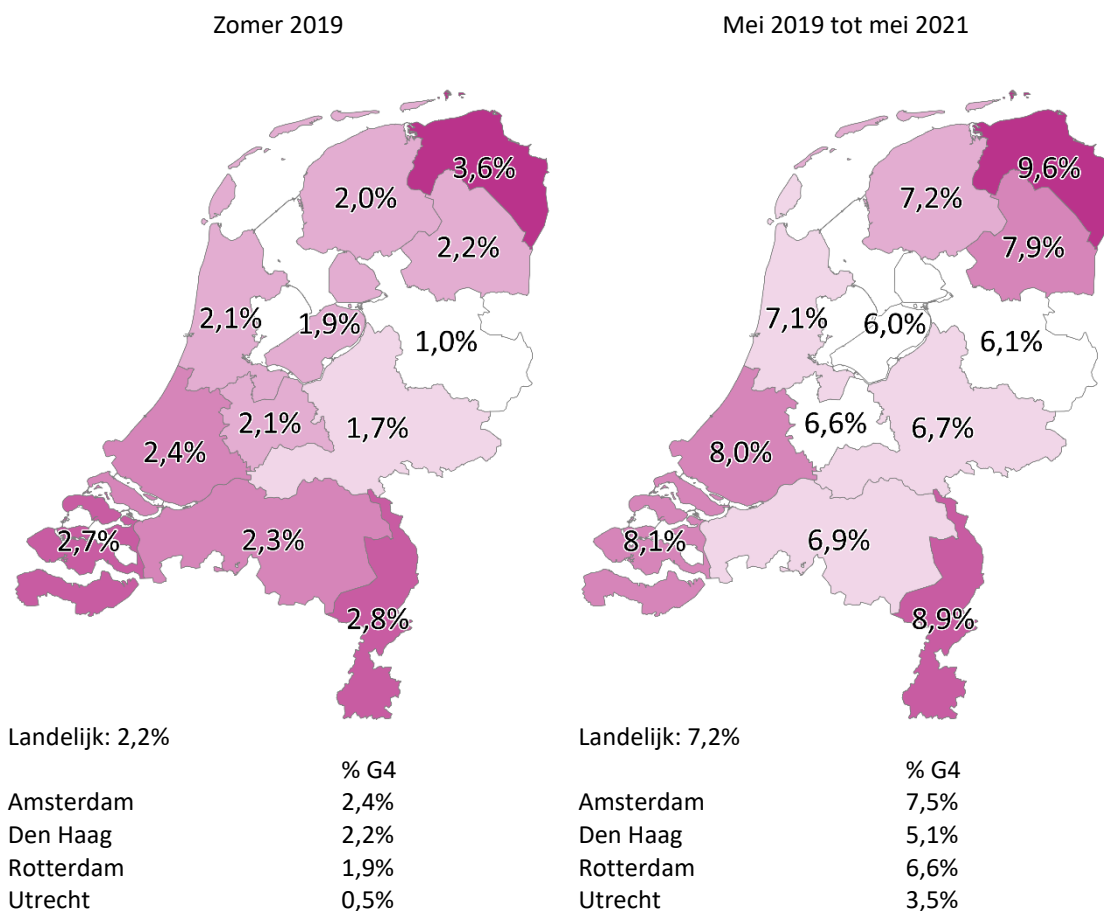
Voortgezet onderwijs

In Groningen is het aandeel dat in de zomer van 2019 met pensioen gaat het hoogst, dit is 3,6 procent van het aantal werkenden in het voortgezet onderwijs. Als we over een langere periode kijken, gaat eveneens in Groningen het hoogste aandeel met pensioen. 9,6 procent van het Groningse onderwijspersoneel gaat binnen twee jaar met pensioen. Ook in Limburg is het aandeel dat binnen twee jaar met pensioen gaat hoger dan landelijk, namelijk 8,9 procent.

In Amsterdam gaat relatief het hoogste aantal zestigplussers met pensioen van de G4-gemeenten. In de zomer van 2019 is dit 2,4 procent en tot 2021 is dit 7,7 procent. In Utrecht gaan relatief weinig zestigplussers in de zomer van 2019 en binnen twee jaar met pensioen.

² Bij de uitsplitsingen naar provincie en de grote steden geldt dat er in enkele cellen waarop het berekende percentage uitstromers is gebaseerd sprake is van relatief kleine aantallen respondenten. Het gaat dan om ongeveer 20 respondenten. Dat geldt voor de provincie Zeeland en de steden Utrecht en Den Haag. Dit geldt zowel voor de uitsplitsing naar regio in het po als in het vo.

Figuur 3.5 Percentage uitstroom richting pensioen in fte in het vo

Bron: berekening Regioplan (2019)

Mbo

Het aantal respondenten per regio waarvan de uitstroomdatum bekend is, is voor het mbo te laag om een betrouwbare uitsplitsing te maken.

3.4 Verhouding uitstroom richting pensioen en instroom starters

Hoeveel starters zijn er ten opzichte van iedere gepensioneerde? Om hier een inschatting van te maken, kijken we naar het aantal afgestudeerden van lerarenopleidingen (figuur 3.5). Er studeerden van 2013 tot en met 2017 gemiddeld 3.980 studenten per jaar af als leraar basisonderwijs, ook wel bekend als de pabo. In deze periode studeerden gemiddeld 4.956 studenten af als leraar voor een vak in het voortgezet onderwijs. Voor het mbo is niet direct een link te leggen tussen opleiding en toekomstig personeel.

Tabel 3.5 Aantal afstudeerders van lerarenopleidingen

	2013	2014	2015	2016	2017
Lerarenopleiding wo master	721	723	649	632	573
Lerarenopleiding hbo bachelor	3.669	3.793	3.774	3.944	4.088
Lerarenopleiding hbo master	440	414	457	478	426
Totaal lerarenopleiding	4.830	4.930	4.880	5.054	5.087
Opleiding leraar basisonderwijs	4.214	4.139	3.798	3.787	3.960
Onderwijsondersteuner hbo associate degree	76	65	50	51	61

Bron: DUO (2019)

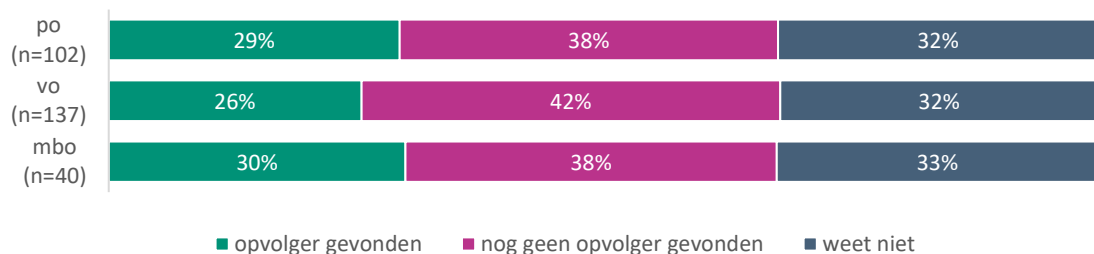
Uitgaand van dit gemiddelde aantal afstudeerders over de afgelopen jaren is het aantal afstudeerders van een lerarenopleiding per gepensioneerde berekend. De komende twee jaar gaan er in het primair onderwijs naar schatting 8.966 onderwijzers en leidinggevend³ van zestig jaar of ouder met pensioen. Gemiddeld waren er in de periode 2013-2017 3.980 afstudeerders van de pabo. Over een periode van twee jaar betekent dit 7.960 afstudeerders. De schatting is dat 1.007 meer zestigplussers met pensioen gaan dan dat er afstudeerders zijn: voor iedere gepensioneerde zijn er 0,9 afstudeerders.

In het voortgezet onderwijs gaan de komende twee jaar naar schatting 5.347 onderwijzers en leidinggevend³ van zestig jaar of ouder met pensioen. Gemiddeld waren er in de periode 2013-2017 4.956 afstudeerders van een lerarenopleiding. Over een periode van twee jaar gaat het om 9.912 afstudeerders. Verwacht wordt dat er 4.565 meer afgestudeerden zijn dan dat er zestigplussers met pensioen gaan: voor iedere gepensioneerde zijn er 1,9 afstudeerders. Echter, veel afstudeerders zullen van een masteropleiding al een onderwijsbevoegdheid hebben. Wanneer we alleen naar de bachelor-afgestudeerden kijken, zijn er gemiddeld 3.854 afgestudeerden. Dit zijn 7.708 afgestudeerden over twee jaar. Dit zijn 2.360 meer afgestudeerden dan dat er zestigplussers met pensioen gaan. Hierbij merken we dat er in het voortgezet onderwijs sprake kan zijn van een mismatch tussen de vakken die de gepensioneerden gaven en de vakbekwaamheid van afstuderende leraren.

3.5 Gevonden opvolgers

Aan de respondenten die voor 1 september 2019 met pensioen gaan, hebben we gevraagd of hun school al een opvolger heeft gevonden. Dit is bij ongeveer 30 procent van de respondenten het geval (figuur 3.6). Een derde weet niet of hun school al een opvolger heeft gevonden.

Figuur 3.6 Opvolger gevonden voor respondenten die voor 1 september 2019 met pensioen gaan

Bron: enquête Regioplan (2019)

³ Voor het vergelijken van het aantal afgestudeerden met het aantal gepensioneerden worden ondersteuners niet meegenomen. Zij hebben veelal geen lerarenopleiding gedaan. Leidinggevend³ in het onderwijs worden wel meegenomen, zij hebben vaak wel een lerarenopleiding gevolgd.

Pensioenkeuzes

Deeltijdpensioen, vervroegd pensioen of langer doorwerken

4

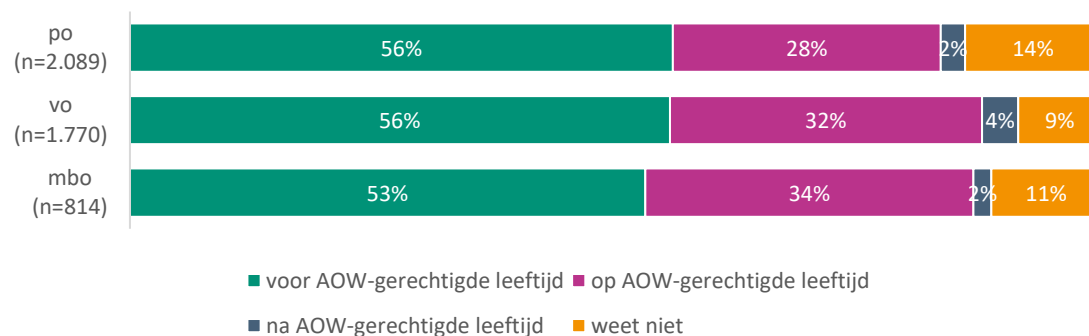
4 Pensioenkeuzes

In de enquête hebben we respondenten verschillende vragen voorgelegd over hun verwachte pensioen en keuzes die zij hierin van plan zijn te maken. In dit hoofdstuk komen deze keuzes aan bod. Allereerst tonen we of respondenten voor, op of na hun AOW-gerechtigde leeftijd verwachten met pensioen te gaan. De groep die verwacht vóór de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan hebben we gevraagd naar hun redenen hiervoor. Vervolgens gaan we in op het percentage respondenten dat van plan is met deeltijdpensioen te gaan. Tot slot hebben we respondenten gevraagd of zij bereid zijn om langer door te werken wanneer hun school dit vraagt.

4.1 AOW-gerechtigde leeftijd

Iets meer dan de helft van de respondenten verwacht vóór de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan. Ongeveer een derde verwacht op de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan en een enkeling verwacht later dan de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan (zie figuur 4.1).

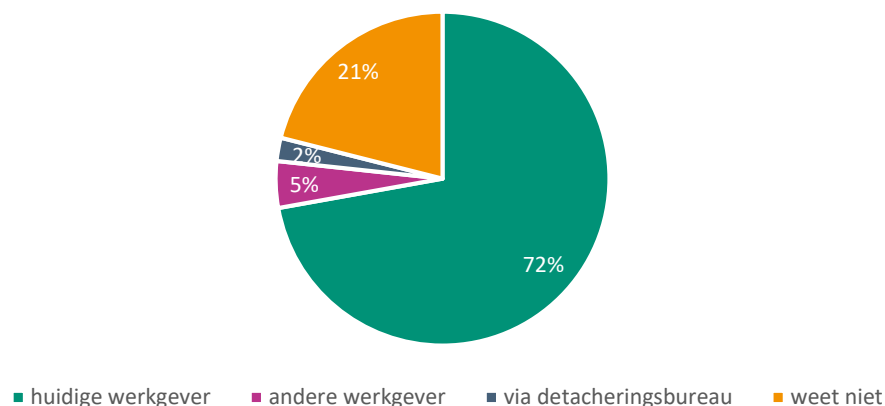
Figuur 4.1 Verwacht pensioen werknemers in het onderwijs geboren voor 1962 ten opzichte van de AOW-gerechtigde leeftijd

Bron: enquête Regioplan (2019)

Van de respondenten die verwachten door te werken na de AOW-gerechtigde leeftijd, wil bijna driekwart dit doen bij hun huidige werkgever (figuur 4.2).

Figuur 4.2 Gewenste werkplek bij doorwerken na de AOW-gerechtigde leeftijd (n=133)

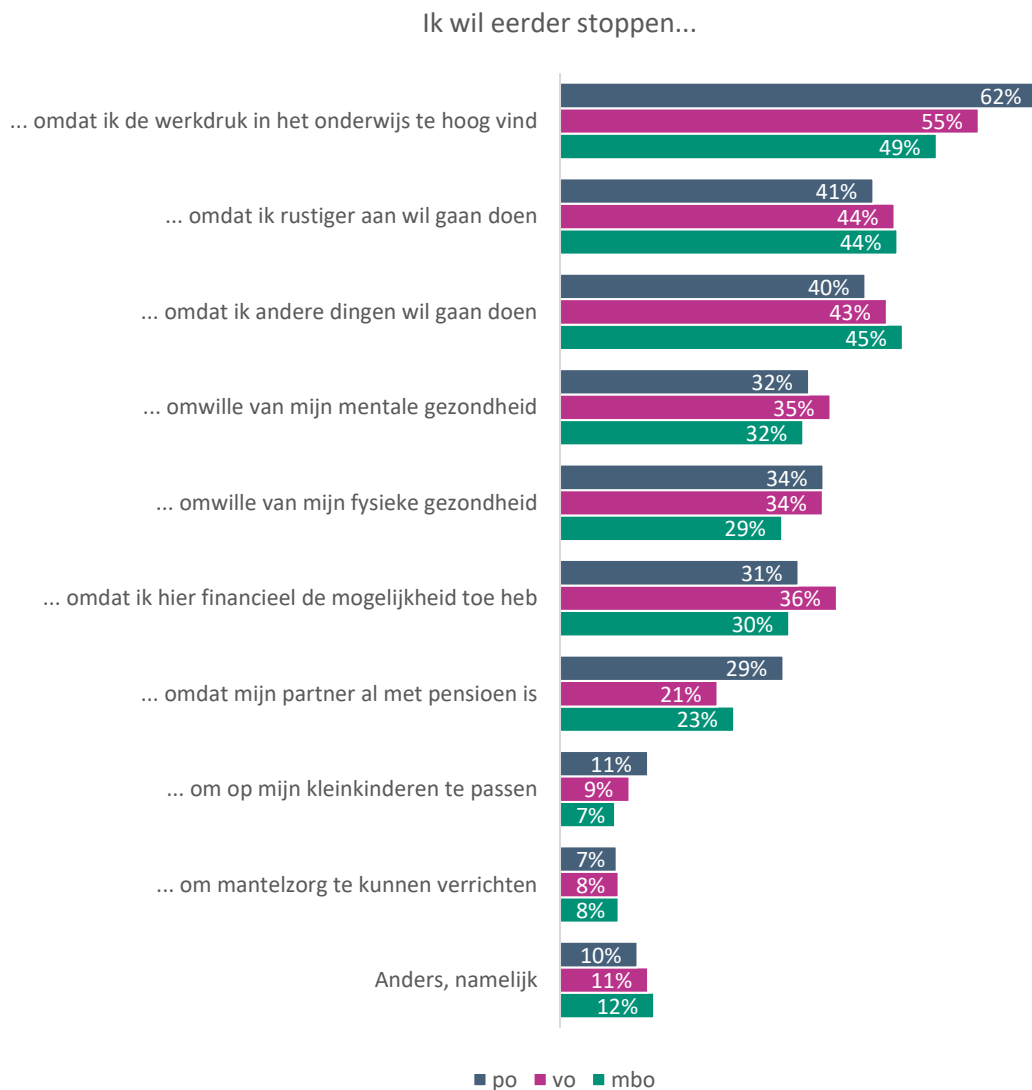

Bron: enquête Regioplan (2019)

4.2 Redenen voor vervroegd pensioen

Aan de respondenten die hebben aangegeven vóór de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan, hebben we gevraagd waarom zij eerder willen stoppen met werken. De meest genoemde reden is de werkdruk in het onderwijs, meer dan de helft van de respondenten noemt deze reden. Vooral in het primair onderwijs wordt de werkdruk vaak genoemd als reden om eerder met pensioen te gaan. Andere veelgenoemde redenen zijn dat respondenten rustiger aan willen doen en dat respondenten andere dingen willen gaan doen.

Figuur 4.3 Redenen om voor de AOW-gerechtigde leeftijd te stoppen (meerdere antwoorden mogelijk)

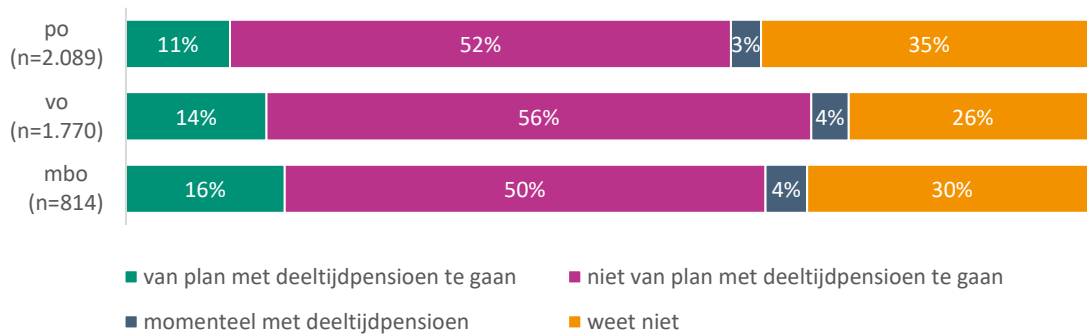

Bron: enquête Regioplan (2019)

4.3 Deeltijdpensioen

Iets meer dan tien procent van de respondenten is van plan met deeltijdpensioen te gaan. Dit percentage ligt hoger onder respondenten uit het mbo (16%) en voortgezet onderwijs (14%) dan onder respondenten uit het primair onderwijs (11%).

Figuur 4.4 Percentage dat van plan is met deeltijdpensioen te gaan

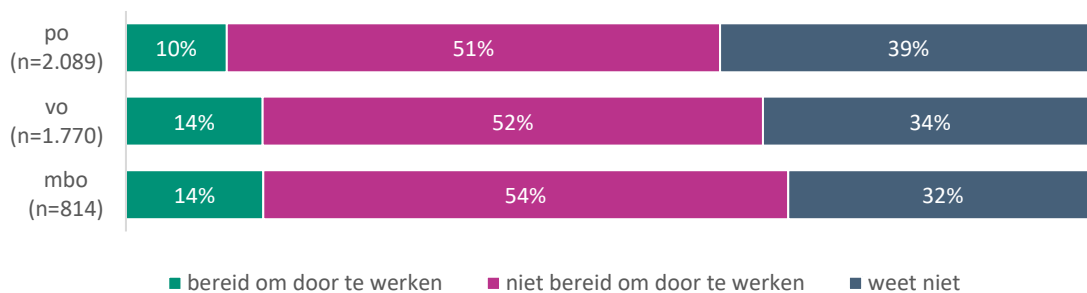
Bron: enquête Regioplan (2019)

4.4 Doorwerken na de AOW-gerechtigde leeftijd

We hebben aan respondenten gevraagd of zij bereid zijn om tijdelijk langer door te werken wanneer de school dat vraagt, omdat er geen opvolger vindbaar is. Ongeveer de helft van de respondenten (52%) reageert hier afwijzend op, zij zouden hier niet toe bereid zijn. Ongeveer een derde (36%) weet het (nog) niet. Twaalf procent van de respondenten staat hier positief tegenover.

Figuur 4.5 toont het percentage respondenten dat bereid is om langer door te werken uitgesplitst naar sector.

Figuur 4.5 Bereidheid om tijdelijk langer door te werken wanneer de school dat vraagt omdat er geen opvolger vindbaar is

Bron: enquête Regioplan (2019)

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

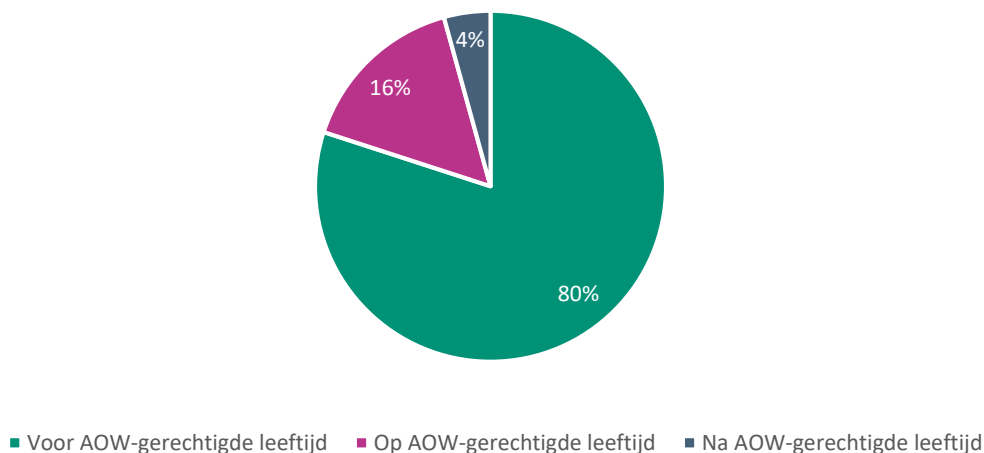
Bijlagen

B

B1 – Reeds gepensioneerde respondenten

Zeventig respondenten zijn al met pensioen. De meesten van hen (56 respondenten) zijn in 2018 of 2019 met pensioen gegaan. Aan hen is gevraagd of zij voor, op of na de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen zijn gegaan. Tachtig procent is voor de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen gegaan (figuur B1.1). Dit zijn 56 respondenten. Redenen die respondenten noemen om vervroegd met pensioen te gaan zijn omdat zij daar financieel de mogelijkheid toe hebben (39%), omdat zij de werkdruk in het onderwijs te hoog vinden (36%), omwille van hun fysieke gezondheid (30%) en omdat zij andere dingen wilden gaan doen (30%) (zie figuur B1.2).

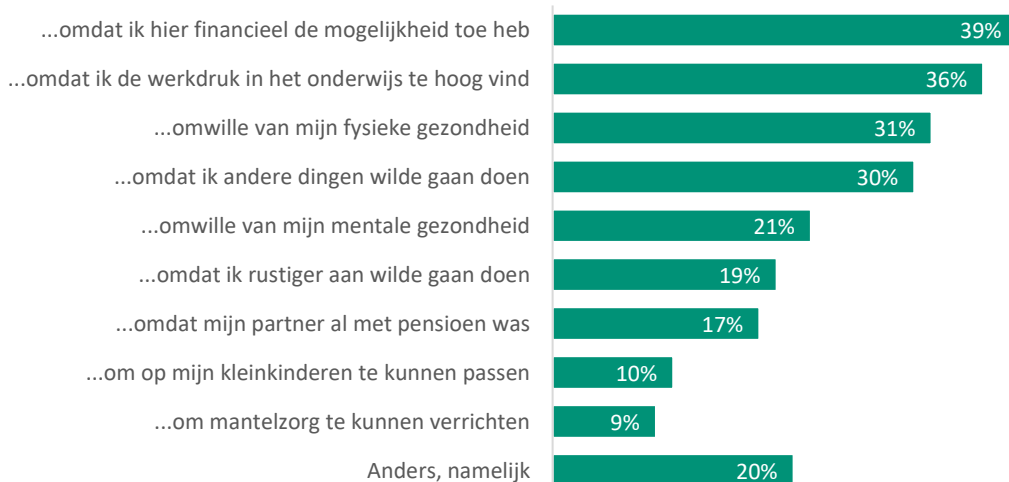
Figuur B1.1 Percentage gepensioneerde respondenten dat voor de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen is gegaan (n=70)

Bron: enquête Regioplan (2019)

Figuur B1.2 Redenen voor vervroegd pensioen voor respondenten die al met pensioen zijn. Meerdere antwoorden mogelijk (n=56)

Ik wilde eerder stoppen...

Bron: enquête Regioplan (2019)

B2 – Gebruikte gegevens schattingen aantal gepensioneerden

Tabel B2.1 Personeelsomvang in het onderwijs op 1 oktober 2018, in fte en in personen

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	92.952	59.922	26.084
	Onderwijsondersteunend	23.834	20.337	18.133
	Leidinggevend	8.139	2.779	799
Personen	Onderwijzend	127.951	74.979	32.661
	Onderwijsondersteunend	36.925	26.797	22.874
	Leidinggevend	8.932	2.892	851

Bron: DUO (2019)

Tabel B2.2 Aantal zestigplussers in het onderwijs op 1 oktober 2018, in fte en in personen

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	10.806	8.342	4.649
	Onderwijsondersteunend	3.494	4.044	3.098
	Leidinggevend	1.823	735	216
Personen	Onderwijzend	14.747	9.976	5.738
	Onderwijsondersteunend	5.329	5.226	3.793
	Leidinggevend	1.946	759	228

Toelichting: in de openbare bestanden van DUO zijn de leeftijdscategorieën 55 tot 65 jaar en 65 jaar en ouder onderscheiden. Het aantal zestigplussers in de tabel is gebaseerd op de helft van de optelsom van beide categorieën. Voor deze berekening is gekozen omdat uit openbare gegevens van Onderwijs in Cijfers over leraren blijkt dat ongeveer de helft van de 55-plussers 60-plusser is.

Bron: DUO (2019)

Tabel B2.3 Percentage uitstroom richting pensioen zestigplussers in de zomer van 2019

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	14%	15%	9%
	Onderwijsondersteunend	11%	12%	6%
	Leidinggevend	18%	11%	12%
Personen	Onderwijzend	14%	16%	11%
	Onderwijsondersteunend	12%	13%	7%
	Leidinggevend	18%	11%	15%

Toelichting: voor het berekenen van het percentage uitstromers is de groep die nog niet weet wanneer zij met pensioen gaan niet meegenomen in de berekeningen.

Bron: enquête Regioplan (2019)

Tabel B2.4 Percentage uitstroom richting pensioen zestigplussers mei 2019 tot mei 2021

		po	vo	mbo
Fte	Onderwijzend	51%	48%	48%
	Onderwijsondersteunend	41%	40%	46%
	Leidinggevend	64%	50%	54%
Personen	Onderwijzend	52%	50%	50%
	Onderwijsondersteunend	44%	42%	47%
	Leidinggevend	65%	51%	56%

Toelichting: voor het berekenen van het percentage uitstromers is de groep die nog niet weet wanneer zij met pensioen gaan niet meegenomen in de berekeningen.

Bron: enquête Regioplan (2019)

Tabel B2.5 Personeelsomvang onderwijzers in 2018 naar leeftijd, in fte

	po	vo	mbo
60 jaar	2438	1703	954
61 jaar	2407	1727	903
62 jaar	2221	1658	976
63 jaar	1716	1519	867
64 jaar	1237	1244	698
65 jaar of ouder	830	988	512

Bron: Onderwijs in Cijfers (2019)

Tabel B2.6 Percentage fte uitstroom richting pensioen in fte zestigplussers in de zomer van 2019, naar leeftijd

	po	vo	mbo
60 jaar	6%	6%	3%
61 jaar	4%	6%	3%
62 jaar	13%	8%	5%
63 jaar	16%	14%	11%
64 jaar	22%	18%	13%
65 jaar of ouder	28%	38%	25%

Toelichting: voor het berekenen van het percentage uitstromers is de groep die nog niet weet wanneer zij met pensioen gaan niet meegenomen in de berekeningen.

Bron: enquête Regioplan (2019)

Tabel B2.7 Percentage fte uitstroom richting pensioen zestigplussers mei 2019 tot mei 2021 naar leeftijd

	po	vo	mbo
60 jaar	26%	19%	18%
61 jaar	30%	31%	29%
62 jaar	54%	34%	46%
63 jaar	58%	51%	51%
64 jaar	56%	62%	62%
65 jaar of ouder	94%	94%	94%

Toelichting: voor het berekenen van het percentage uitstromers is de groep die nog niet weet wanneer zij met pensioen gaan niet meegenomen in de berekeningen.

Bron: enquête Regioplan (2019)

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl